

לבי כמו ציפור מצייצת בְּשִׁיר

ארבעה שירים

מאנגלית: עופרה עופר אורן

בנעוריה לקתה בריאותה של כריסטינה רוזטי (1830-1894), ולפיכך לא יכלה, וכנראה גם לא ממש רצתה, לעבוד כאומנת כמו אמה וכמו אחותה. היא העדיפה להישאר בבית לצד אביה שלא היה מסוגל עוד לעבוד כמורה לאיטלקית, שפת אמו, אחרי שהתעוור. גם אחיה, גבריאל דנטה רוזטי, לא תרם לפרנסת המשפחה, אלא המשיך בלימודי האמנות שלו. (לימים קנה שם עולמי כצייר. לפני כמה שנים נמכר ציור שלו, "פרוסרפינה", בסכום שיא של 5.2 מיליון דולר).

רוזטי טיפלה אם כן באביה, וכתבה שירים. את הראשון בהם – "ססיליה לא הלכה לגן / בלי הגלדיאטור שלה" – חיברה והקריאה לאמה עוד לפני שידעה לכתוב. עד שמלאו לה שמונה-עשרה כבר התאספו אצלה כחמישים שירים, שמשפחתה קיבצה לספר שפורסם בהוצאה פרטית. בני המשפחה קיוו אולי כי הצלתה של כריסטינה תגיע מהנישואים שהציע לה אחד החברים של אחיה, אף הוא צייר. הם התארסו אך נפרדו, כי הוא נעשה קתולי. לאחר זמן דחתה כריסטינה גבר נוסף שהציע לה נישואים, שוב – מנימוקים דתיים.

רוזטי הייתה ויקטוריאנית מאוד בכתיבתה, וכיום היא נחשבת אחת מבכירות המשוררות של התקופה. כך למשל הסוֹנֵטָה "תזכור", שאותה כתבה כשהייתה בת 19 (אך היא התפרסמה רק כעבור 13 שנה, בספר השירים הראשון שלה), קרובה אל פולחן המוות שהיה חביב על בני אותה תקופה. הוויקטוריאנים נהגו למשל להצטלם ליד מתייהם, ולפעמים אפילו הציבו אותם בתנחות כאילו הם עדיין חיים. גם הטבע המופיע רבות בשיריה אופייני לכתיבה הוויקטוריאנית. הם גדושים בציפורים, פרחים, חילופי העונות. הם מתרחשים בנופים הכפריים של אנגליה ומתארים את הדמויות החיות שם: נערה חולבת, פועל בחווה, ילדים משוטטים בשדות. אפשר להיווכח בכך בסוֹנֵטָה "המראה של ונוס", וגם בשיר "יום הולדת", שכתבה כעשור אחרי שאירוסיה בוטלו.

"יום הולדת" הוא לכאורה שיר אהבה, שחוגג את בואו של האהוב, ואת היופי, הטבעי והמלאכותי, המקיף את המשוררת: השתיל המושקה, העץ העמוס בפירות, הקשת בשמים, הכס המעוטור בכסף וזהב. עיון נוסף בשיר חושף לא מעט אלוזיות מקראיות שקיימות בו. למשל, הציפור המקננת על שתיל מושקה מעלה על הדעת פסוקים מספר ישעיהו: "הֲיִיתָ כְּגֵן רוֹה וְכַמּוֹצֵא מִים אֲשֶׁר לֹא יִכְזָבוּ מִימֵיו", ומספר תהלים "וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל פְּלִי מִים אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ". המילה "קשת" מזכירה את סיפור נוח וסיום המבול. בבית השני יש אזכורים לבית המקדש: הכס – "בְּעֵת הַהֵיאָה יִקְרָאוּ לִירוּשָׁלַיִם כְּסֵא ה' וְנִקְווּ אֵלָיָה כָּל הַגּוֹיִם", הגילופים – שני עמודי הנחושת הניצבים בקדמת מקדש שלמה, יְכִין וּבְעֵז, המעוטרים

בפרחים־שושנים, בפירות־רימונים ובענפים־שבכים, וגם פסוקים משיר השירים: "אני
חבצלת השרון שושנת העמקים".

בשורה האחרונה של כל בית מביעה הדוברת שמחה על כך שבאה אליה אהבה. המילה
כפי שהיא מופיעה במשפט המקורי באנגלית My love is come to me יכולה להתפרש
כ"אהוב" או כ"אהבה". כאמור, בשנה שבה כתבה רוזטי את השיר כבר לא הייתה מאורסת
ומן הסתם לא ציפתה עוד להינשא. נראה כי האהבה שעליה כתבה לא הייתה קשורה לבן
אנוש – גבר או אישה.

עע"א

מנוחה

על עפֿעפֿיה נוחי, אֲדָמָה,
חַתְמֵי עֲכָשׁוּ אֶת מִתְק מִבְּטָה.
אֲחִזִּי בָּהּ מִקְרוֹב, כִּי לֹא נוֹתֵר
מִקּוֹם לְצַחֹק צוֹרֵם אוֹ לְעִגְמָה.
הִיא לֹא תִשְׁאֵל דְּבָר וְלֹא תִשְׁמַע,
מִשְׁתַּקֵּת, הַמְחַסֵּר עוֹטָה אוֹתָהּ,
וְכָל מָה שֶׁהִכְאִיב מִלְדָּתָהּ.
שׁוֹקֵטֶת כְּמוֹ גֶן עֵדֶן הִיא עֵתָהּ,
אוֹחוֹזֶת בָּהּ, בְּרוּרָה – רַק אֶפְלָהּ,
וְדוֹמְיָה יָפָה יוֹתֵר מִשִּׁיר,
כִּי גַם הַלְמוֹת לְבָהּ פְּסָקָה, חֲדָלָהּ,
מִנוֹחָתָה תִּמְשִׁיךְ עַד סוֹף הַנְּצַח,
בְּלִי הַתְחַלָּה אוֹ קֶץ וְכִשְׁתַּקִּיץ אֲזוֹ
הִיא לֹא תִדַּע שְׁזָמַן כֹּה רַב הַכְּבִיר.

תזכור

תִּזְכֹּר אוֹתִי אַחֲרֵי שְׁכָבְרֵי אֱלֹהִים,
כְּשֶׁאֲתַרְחֹק לְאַרְץ הַדְּמָמָה,
כְּשֶׁלֹּא תוּכַל לְתַת לִי יָד חֲמָה,
כְּשֶׁלֹּא אֶפְנֶה מִמָּה, אֲךְ אֶמְלֶךְ.
כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה עוֹד יוֹם שִׁיתְמַלֵּא
בְּכָל הַהִבְטָחוֹת שֶׁלְךָ עַל מָה
שֶׁעוֹד יִקְרָה, כִּי פַעַם תִּקְיָמוּן,
וְלֹא יִהְיֶה עוֹד זְמַן לְהַתְפַּלֵּל.
אֲךְ אִם תִּשְׁכַּח אוֹתִי לְעַת עֵתָהּ,
אֵל תִּתְיַסֵּר אִם יֵשׁ שְׁתִּזְכֹּר,
אִם מִשְׁהוּ מִמְּנֵי יוֹתֵר –
הִרְהוּר שְׁלִי אֲשֶׁר בְּךָ יָשׁוּב –
אוֹתִי אֲזוֹ שְׂכַח, חִיָּה, הָרִי מוֹטֵב,
שֶׁלֹּא תִזְכֹּר וְתִהְיֶה עֲצוּב.

ראיתי את אלת האהבה,
 עם חברותיה, מפוזות כאן,
 צוחקות, רחפה ללא משקל,
 מעל הקרקע, באויר רכה.
 ומרחק נשמע נהי דולפין:
 דולפין המיחל אל המלכה,
 שסביב ראשה יונים צחורים עפים,
 דואים ומשמיעים המיה רפה.
 כל זאת ראיתי באביב, אבל
 בהם הקיץ נעלמה בצעד קל,
 ואז בבוא הסתו היא שוב עברה,
 בשדות חטה חזיתי עת הלכה,
 וכל קוצר חדל ממלאכה,
 שמח, צחק, יחל, פן כך קרה.

לבי כמו צפור מציצת בלשיר
 אשר שתיל שמשקה משכן את קנה.
 לבי עץ תפוח עמוס מרב פרי
 שמכביד וכופף כל ענף.
 לבי הוא קלפה מנצנצת של קשת,
 אשר משכשכת בים של שלווה,
 לבי בי שמח יותר מכל אלה,
 כי באה אלי אהבה.

השיאוני על כס שהוא משי ופוף
 ועטוף בסגל ואפר של סנאי,
 גם גלפו ועטרו ברמון ויונה,
 ובאלף עיני הטוס המאיר.
 קשטו בענב המכסף, המזהב,
 בעלים של שושן, ביפיה של פרוה,
 כי הגיע היום של הולדת חיי
 ובאה אלי אהבה.